

לפני שנה עזב צביקה שוהם (מינקוביץ) את העולם החרדי, הפעם לתמיד. איך נוצר אדם המסוגל למעשה כה מהפכני? אילו משברים הוא עובר, מאילו טראומות הוא סובל? הוא בילה ימים ולילות עם רונן בר גמן, חשף לפנינו את סגור ליבו ושפך את חמתו על „הדוסים“

התוודר בשאלה

בני ברק, 16 בנובמבר 1969. שימחה גדולה. בן פורת יוסף נולד לאבא ולאמא מינקוביץ. עשרות שכנים באים לברך את האב המאושר, ומי אהלים שהבן יגדל ויהיה גדול בתורה ורב בישראל. הבן השלישי למישפחת מינקוביץ, אחד מתישעה.

כבר אחרי שבוע, עדיין קרח לגמרי, לבש את הכיפה. ההורים, עולים מבי רית'המועצות, ליטאים ארוקים, החלי טו לקרוא לו על שם קרוב. צבי היה שמו בישראל.

צבי לא הכיר ועדיין לא מכיר, עד עצם היום הזה, את אבא שלו. אבא היה מין צל בכית. קם מוקדם בבוקר, נוטל ידיו, הולך ומתפלל עם עלות השחר, מניח תפילין, מברך על פיתו ויוצא חרישית את הבית. אבא לומר. כל חייו הוא לומר.

18 שנים וחצי לאחר מכן צביקה קורא לו „אסטרונוט“.

הילד צבי לומר מילים ראשונות: אבא, אמא ואלוהים. הילד צבי לומר מישפט ראשון — קריאת שמע. הילד צבי מתחיל ללמוד אלהיית בגיל שנתיים וחצי. הרבי בחדר מחבב אותו מאוד, מגלה בו תלמיד חרוץ וחרוץ-שכל. האמא מנהיגה את הבית ביד רמה. טוב לה עם בעלה, שכן היא מעריכה את הדרך שבחר לו. דרך של סיגוף ולימוד תמידי. גם אמא מינקוביץ אדוקה באמונתה. עושה את חובותיה בכית, מחנכת את הילדים, ודרך אגב מרביצה בהם תורה.

„אמא שלי תמיד אמרה לי שאם אהי יה ילד רע ואשקר או בנוסף לרין גיהי נום, יתפרו אותי בתוך כדורידגל בעל פנימית עשויה סיכות תרות כתער, ושני מלאכיישרת ישחקו בי, מסירות“.

האם לא מתעמקת בהילכייחרוח של בניה. הדבר החשוב הוא ההתעלות הררי הנית. אין שום חשיבות להבלי העולם הזה.

אם צבי סיפר לאמו על ילד שהעליב אותו, היתה האמא מתייחסת לכך באי רישות, אבל אם התלונן שאינו מסוגל לקרוא את הכתוב על הלוח בכיתה, בגלל המרחק, דאגה אמר, תוך דקות, לסדר לו מקום קרוב יותר ללוח.

אנחנו חיים בפריים קצר מתוך סרט אייזופי, היא מאמינה. העולם העכשי ווי הוא רק פרודור צר לעולם הבא. ילד הוא ילד בכל מקום. גם צבי הקטן הוא ילד. דורש תשומת-לב, ומחפש לו דמות אב.

הממלכתית צריכה להתקנא בדוסים. מערכת שמתחילה בהדרת והשרשת הערכים שנראים לה חשובים כבר מגיל אפס. בכל מקום, בכל שעה, יש תיכנון מדויק איך להחריף את אלוהים עמוק עמוק למוח.

הילד הוא רכוש הכלל. חובת כולם לדאוג לחינוכו ולהמשך דרכו כיהודי טוב. היו מלמדים אותנו לא להרשות להכרים אחרים להגיד דברים לא ראויים על התורה ואלוהים.

צבי הוא ילד שובב. תמיד כשצריי כים לעשות תעלול לרבי, הוא המבצע הראשי. שם לו מלח במרק. לא תופסים אותו. ילד עם ראש על הכתפיים. מרדן מאוד, ולא תמיד אוכל את המרק של אמא. שוב מאיימים עליו במלאכיישרי רת.

„פיפי מקופל“

צביקה, יולי 1988: חילוניים בגיל 5'4 תמיד מלגלים על הבנות באורם ש„לבנות יש פיפי מקופל“. אצל החרדים, כפי שמצטייר מתוך זיכרונות-הילדות של צביקה, פשוט אין דבר כזה. ילד רתי מבין כחוש פנימי שלא אומרים מילים כאלה. „ידעתי שאסור לשאול איך נולדים ילדים.“ ילדים בעולם השחר גדלים אחרת. לילד חרדי אין טלוויזיה, אין סרטים. העולם שלו מצומצם מאוד, ונסגר בסיבבה קרובה מאוד לבית.

„החינוך יוצר עיוות מסויים אצל הילדים. תראה איזה פסיכים מסתובבים

היום בבני-ברק“ אומר צביקה. „הייתי חלק מהכלל, אולי אפילו יותר מכולם. את האבא הרגיל, שלא היה לי, החלפתי באלוהים. כל הילדים ידעו כביטחון שמישהו שומר עליהם. אפילו כשהסתובבתי לבד ברחוב לא הרגשתי בודד, וידעתי שהאבא הוא מלמעלה שומר עלי בכל אשר אפנה.“

כאתה תקופה מספרים לצבי על „הם“, הרעים, מאורת-הטומאה. מרבי רים על החיים שמהוץ לגטו. אומרים, שיש גם מי שאינם מאמינים, ובאותה נשימה משננים לתוך מוחו של הוצי טוט, שאסור להתקרב אליהם, שכן גורר לם גיהנום.

בחרר שולחים את צבי בראש חבריו לשמור על קדושת השבת. ליד מיפעל קוקה-קולה יש שער קטן, שער חלוד מברזל. כלקות הם מטפסים ועוברים אותו. ילדים קטנים. והנה הם כבר על שפת הכביש הראשי בואכה תליאביב. בחרר למדו איך לצעוק, שאבס' בעי גה יידישאית טהורה, והם צועקים, מלי אי-אמונה בצירקת מעשיהם. יותר מאור חר גם זורקים אנבים לעבר המכוניות החולפות.

צבי מטיל את האבנים בדבקות, בור רר בקפדנות את הנחות לוריקה, ומרי גיש שעשה משהו למען הצלת היהדות.

אבא מינקוביץ צריך לנסוע מרי פעם לתליאביב לסידורים, ובאחת מהי פעמים מחליט לקחת עימו את בנו. היציאה הראשונה מהגטו של בני-ברק ומאישיערים לתוך גוביהאריות של העולם החילוני.

הוא לא רגיל לראות בבית. אומר שלום לאחים הקטנים, חוטף במהירות משהו לאכול, ומצפה בכיליון-עיניים ללימוי דייהערב.

הלימוידים בערב אינם חובה, ולא כל התלמידים מגיעים אליהם. רק קבוצה קטנה מתכנסת אחת ליום בבית-הכנסת לשמוע שיעור מפי רב, ולענות על שאלות וחידות בקשר ליהדות.

צבי אינו מפיסד אף שיעור אחר, אפילו בגשמים הכבדים ביותר הוא הר לך. תשובה נכונה מקנה נקודות-זכות, ומיספר מסויים של נקודות מעניק ספר חידושי-תורה. על סף הברמיצווה, עם סיום לימודיו במיסגרת הזאת, יש לצבי, תיפארת מישפחתו, ארון שלם מלא בסיפרייפרס כאלה.

ברהמיצווה. חמש שנים וחצי אחרי כן מצהיר שוהם שזה היה המעבר האחרון שלו מילדות לבגרות. ממש כמו שכתוב בתורה. הוא מתחיל ללמוד בישיבה של הרב אליעזר שך, ישיבה ענקית, ובה אלפי תלמידים.

צביקה מחליט להגיע לשיאים רוחניים חדשים. התורה מצווה שלא לשי קוט על השמרנים, ולהוולוד כאילו בכל בוקר מחדש. זוהי הפיסגה הרוחנית. צביקה מתאמץ בכל כוחו להגיע אליה. בישיבה רוחשים לצעיר כבוד. הוא מתבודד שעות על שעות עם סיפריי התלמוד, ומוצא לו בקושי חבר אחד, שאיתו הוא לומר את השיעור.

„מרק-שערות עם קשקשים“

בגיל 14 זה התחיל. לא מתוך מחשבות-כפירה או חזרה לשאלה. חס וחלילה. החינוך המעולה של החרדים אינו מאפשר לנער המתבגר להעי לות על דל שפתיו את המילה חילוד ניות, אולם כמה שאלות צצו במוחו הסקרן והחוקר.

צביקה: „בתחילה ביטלתי את השאי לות במחיידי וחורתי לתלמוד, אולם המחשבות שבו והציקו. למה עושים דווקא כך, למה האיש ההוא, שחי לפני 100 שנה, קובע את רצון-אלוהים. שאי לות שהרבה אנשים שואלים את עצמם בישיבות, ובעיקר בגיל הזה.“

צביקה הלך לרבי-הישיבה. עמד ונרי עד מפתח הכבוד, הוא שאל את השאי לות. הרב חיך אליו חיך לבכי והציע לו שלא להתעסק בשטויות. „חזור לספרים“, הוא אמר, „במשך הזמן ית בררו לך הדברים.“ כשצביקה לא ויתר דרש ממנו הרב שלא להתעסק בנעלה ממנו, ושילחו מעל פניו.

נפשו נעשתה ספקנית מרגע לרגע. תהליך איטי וממושך של אפיקורסות. הוא הלך לרבנים נוספים, וחיפש את החשובות אצלם, אולם גם יכולתם האינטלקטואלית לא סיפקה אותו.

הוא פנה לעולם החילוני. בהיסוס הוא קנה בפעם הראשונה עיתון חילוני,

צביקה עם ידידינעורים בבני-ברק. הם מסריחים כמו דג רוקובי